

PROFILE SEORANG WARTAWAN 1920AN
MOHAMED YOUNUS ABD. HAMID

oleh

MOHD SARIM HJ. MUSTAJAB

Sebagai sebuah pelabohan dan kotaraya tua yang tidak kurang penting di Asia Tenggara, Pulau Pinang menduduki tempat kedua dalam kegiatan *press business* di Negeri-negeri Selat dan Semenanjung Tanah Melayu. Sebagaimana juga dengan Singapura, Pulau Pinang turut sama menjadi tempat tumpuan kegiatan perdagangan, pengangkutan dan percetakan. Sejak tahun 1894 lagi sudah kedapatan beberapa buah akhbar tempatan, diterbitkan oleh golongan masyarakat *Jawi Peranakan*¹ atau *Jawi Pekan* yang bermastautin di Pulau itu. Diantara beberapa buah akhbar peringkat awal terbitan masyarakat *Jawi Pekan* ini, terdapat sebuah iaitu akhbar *Tanjong Penegeri* (4 Odt. 1894) diterbitkan dan dikendalikan oleh S.P.S.K. Kader Sahib. Penerbitan *Tanjong Penegeri* disusuli pula oleh beberapa buah akhbar yang lain seperti *Pemimpin Warta* (4 Nov, 1895), *Bintang Timor* (1 Mac — Sept 1900), *Lengkonan Bulan* (30 April 1900) dan *Chahaya Pulau Pinang* (13 Oct. 1900 — Mac 1908).² Disamping bertujuan untuk menyatupadukan masyarakat *Jawi Pekan* yang terdapat di pulau itu, akhbar-akhbar *Jawi Peranakan* ini menjadi media berita yang penting pada waktu itu. Walaupun liputan beritanya lebih banyak merupakan terjemahan dari akhbar Inggeris namun kepentingannya sebagai akhbar yang berfungsi menyampaikan berita kepada orang Melayu yang tidak tahu bahasa Inggeris, tidak dapat disangsikan lagi.

Kegiatan ekonomi yang kian maju di Pulau Mutiara ini memungkinkan munculnya beberapa buah ejen cap atau syarikat percetakan untuk melayani permintaan pedagang-pedagang yang perlukan bahan-bahan cap seperti buku resit, baucer-baucer, buku kira-kira beserta anika borang perniagaan yang lain. Faktor ini jugalah yang menyebabkan syarikat-syarikat percetakan dapat hidup maju di kota itu. Diantara beberapa buah Syarikat percetakan yang besar dan beroperasi waktu itu ialah *The Mercantile Press*,³ terletak di No. 29 Bishop Street, Penang dipunyai oleh K.M.S. Sinathamby seorang pengurus cetak yang bukan saja menjalankan kerja mencetak buku-buku Hindu malahan juga giat mencetak akhbar dan majalah Melayu.⁴ Orang-orang Melayu juga turut tertarik dengan perusahaan percetakan ini dan diantara syarikat Melayu yang memainkan peranan penting dalam perusahaan ini ialah Syarikat *The United Press*. Terletak di No. 248. Dato Kramat Road, Pulau

¹Mengenai sejarah dan kegiatan orang-orang *Jawi Peranakan* di Pulau Pinang lihat Helen Margaret Brown, 'The South Indian Muslim Community and Evolution of Jawi Peranakan in Penang up to 1948', M.A. Thesis, University of Malaya, Kuala Lumpur 1977. Juga lihat James Low., *The British Settlements of Penang*, Oxford University Press, Singapore, 1972, h. 250-1; C.M. Turnbull., *The Straits Settlements 1826-67*, Oxford University Press, Singapore, 1972, h. 46 dan Marina Samad, 'Early Malay Journalism', *Leader*, No. 2, January, 1972.

²William R. Roff., *Bibliography of Malay and Arabic Periodicals 1876-1941*, Oxford University Press, London, 1972, h. 30-1; Muhammad b. Dato Muda, *Tarikh Surat Khabar*, Al-Zainiyah Press, Bukit Mertajam, 1940 dan Nik Ahmad b. Hj. Nik Hassan, 'The Malay Press', *JMBRAS*, Vol. 36, No. 201, 1963.

³*Malaya*, Bil. 1, Th. 1, (Mei., 1926), h. 3.

⁴Selain dari mencetak buku-buku Hindu *The Mercantile Press*, turut mencetak akhbar *Idaran Zaman* (1929-1930); Majalah *Malaya* (1926-31) dan *Ar-Raja'* (1925-28) iaitu majalah yang diterbitkan oleh penuntut-penuntut Madrasah al-Masyhur al-Islamiyah, Pulau Pinang.

Pinang, syarikat ini mempunyai serta dimodali sendiri oleh Dabab b. Hj. Muhammad Salleh.⁵ *The United Press* merupakan syarikat percetakan yang tunggal kepunyaan orang Melayu di Pulau Pinang sebelum tumbuhnya syarikat-syarikat percetakan yang lain, di Acheen Street seperti *Persama Press*⁶ kepunyaan Muhammad Ali b. Muhammad Ar-rawi, *Jelutung Press* kepunyaan Syed Sheikh al-Hadi dan *Al-Huda Press* kepunyaan Syekh Abdullah al-Maghribi⁷. Walaupun terdapat syarikat-syarikat percetakan yang beraneka ragam di Pulau Pinang terutama pada awal tahun 1920an, *the United Press* dan *Mercantile Press* merupakan ejen cap yang terpenting, yang menjadi tumpuan penerbit buku, akhbar dan majallah Melayu pada dekad itu. Disamping menjalankan kegiatan *press-business* ini Dabab b. Hj. Muhammad Salleh juga menjalankan kegiatan perniagaan yang lain antaranya menjadi "managing partner" dalam cawangan Dabab & Co. (Late C.A. Dabab & Co.) di 47, Siam Road, Penang. Juga menjadi saudagar jamu (julpap syrup) yang bernama *Elephant Mark H.A.* selain dari aktiviti sampingannya sebagai ejen minyak *Wonderful Oil*, keluaran Syarikat Malim Maharaja di Slim Villege, Tanjung Malim, Perak.⁸

Keadaan stabil dan aman yang diwujudkan oleh pemerintah British, beserta dengan pesatnya kegiatan perdagangan dan percetakan menyebabkan ramai penulis dan penerbit disamping saudagar batik dan rempah berkunjung ke Pulau tersebut. Malah sebagai sebuah pulau yang terletak luar dari kekuasaan undang-undang Raja-raja Melayu, Pulau Pinang menjadi *sojourn* yang ideal bagi pelarian-pelarian politik dari negara jirannya termasuk sekali mereka-mereka yang datang dari kawasan Netherlands East Indies pada dekad itu. Lantaran pada 4 September 1924 dengan pelawaan kenalannya, Syed Taha al-Sagoff, Mohamed Younus Abdul Hamid bersetuju datang ke Pulau Pinang.⁹ Besar kemungkinan kedatangannya ke pulau itu pada mulanya didorong oleh keinginan untuk menambah pengalaman dalam bidang kewartawanan dan karang mengarang. Sebelum ini Mohamed Younus pernah satu ketika berkunjung ke Pulau Pinang bersama-sama iparnya Raja Ngah bin Ali, iaitu seorang wazir dari Asahan yang telah berhenti dari jawatan sebab berselisih dengan kerajaan itu.¹⁰

Pelawaan Syed Taha al-Sagoff itu tidak ditolak kerana di Pulau Pinang pada awal tahun 1920 cuma terdapat sebuah sahaja majalah Melayu yang diterbitkan. Tradis menerbitkan suratkhabar yang diasaskan oleh orang-orang *Jawi Peranakan* dahulu itu nampaknya tidak ada pengikutnya sehinggalah menjelang tahun 1922 apabila majalah *Panduan Guru*¹¹ diterbitkan oleh Persatuan Guru-Guru Melayu Pulau Pinang pada bulan Julai 1922. Setelah beberapa bulan berada di Pulau Pinang maka dengan pakatan

⁵ *Malaya*, Bil. 1,1, Th. 3, (Mac., 1931), h. 21; Bil. 3, Th. 3, (Mei., 1931), h. 28. *passim*. Disamping menjadi pengurus *The United Press* Dabab b. Hj. Muhammad Salleh dikatakan menjadi salah seorang dari penerbit majallah *Malaya*. Beliau juga pernah menjadi pengarang majallah *Dunia Melayu* (Dis. 1928-Julai 1930) yang diterbitkan di Pulau Pinang. Selain dari itu dikatakan beliau menjadi penerbit akhbar harian *Bumiputra* yang terbit pada 5 Januari 1933 hingga 1936. cf. Roff., *Bibliography*, h. 47.

⁶ Terletak di 93, Acheen Street, Pulau Pinang, Syarikat ini merupakan sebuah syarikat percetakan Melayu yang tua dan banyak mengedap buku-buku Melayu baik dalam bentuk nobel, hikayat dan sebagainya, disamping menjadi pengedar kitab-kitab Jawi dan buku bahasa Arab untuk sekolah pondok di Utara Tanah Melayu.

⁷ Cf. Mohd Sarim b. Hj. Mustajab, Syekh Abdullah Maghribi: Pendidik Dan Kaum Muda' *Jebat*, Bil. 5/6, 1975/76/77, h. 1-6.

⁸ *Malaya*, Bil. 3, (Mac., 1931), h. 1. *passim*.

⁹ *Malaya*, Bil. 4, Th. 1 (Ogos., 1926), h. 6-9. Pertama kali sampai di Pulau Pinang beliau tinggal selama satu bulan di rumah Abdul Rahman, bilai masjid Melayu, Pulau Pinang.

¹⁰ *Ibid* h. 9.

¹¹ Roff., *Bibliography*, h. 35.

beberapa orang teman serta sokongan kewangan yang kuat dari Syeikh Ahmad al-Hasawi,¹² pada bulan Januari 1925 Mohamed Younus Abdul Hamid menerbitkan akhbar mingguan *Idaran Zaman*.

Sesuai dengan sifatnya sebagai sebuah akhbar yang terbit ditengah-tengah masyarakat yang sedang mabuk memperkatakan tentang hal kemunduran umat Islam, maka *Idaran Zaman* juga turut terbawa dengan arus perdebatan *Kaum Muda* dan *Kaum Tua* yang bertip di Tanah Melayu waktu itu.¹³ Disamping melayani selera pembacanya dengan persoalan-persoalan dan masalah sosio-ekonomi¹⁴ umat Islam waktu itu, *Idaran Zaman* menyiarkan juga rencana khutbah agama yang diberi oleh Maulana Abdul Halim Sidiqi di dalam ruangan "Berbagai-bagai Buah Fikiran"¹⁵ yang disiarkan secara bersiri sepanjang tiga kali keluaran. Sebagai sebuah akhbar mingguan, fungsinya menyampaikan berita tidak diabaikan. Hal-hal yang bersangkutan dengan kejadian dalam dan luar negeri,¹⁶ berita penubuhan Persatuan Melayu Singapura, iklan kapal Haji, Bank Belanda¹⁷ dan sebagainya turut dimuatkan dalam akhbar tersebut. Setakat ini boleh dikatakan kebagusan rencana dan berita yang tersiar didalam akhbar ini banyak sekali bergantung kepada pengalaman yang terdapat pada pengarangnya itu Mohamed Younus Abd. Hamid. Justeru itu satu pemerian lanjut tentang latarbelakang sejarah hidupnya adalah wajar sekali dilakukan.

Berasal dari Langkat, Mohamed Younus Abdul Hamid dilahirkan pada tahun 1889 (1308 A.H.).¹⁸ Pendidikan awalnya diperolehi dari Langkat dan selepas tamat sekolah atas kehendak keluarganya,¹⁹ beliau dihantar ke Pengkalan Bandar untuk menjadi pelatih kerani (Pina) disebuah syarikat minyak tanah kepunyaan seorang Belanda bernama Tuan Daumuleen. Jawatan pelatih kerani ini tidak begitu menarik minatnya kerana selepas satu tahun bekerja disitu beliau meninggalkan jawatannya untuk berkunjung ke Deli. Disana beliau diterima bekerja dengan sebuah *Kompeni Keretapi Deli*, kali ini sebagai pelatih taligeraf. Jawatan baru di Deli inipun nampaknya tidak kekal disandangnya. Atas ajakan Pengiran (Bendahara, Kerajaan Deli) Tengku Ahmad Hayat ibni al-Marhum Tengku Hj. Jaafar, beliau kembali semula ke Langkat untuk berehat beberapa bulan lamanya.

¹² *Malaya*, Bil. 4, Th. 1, (Ogos., 1926), h. 9.

¹³ Untuk keterangan lanjut mengenai perselisihan Kaum Muda dan Kaum Tua di Tanah Melayu sila lihat William R. Roff, *Kaum Muda — Kaum Tua: Innovation and Reaction Among The Malays, 1900-1941*, K.G. Tregonning (ed), *Papers on Malayan History*, Malaya Publishing House, Singapore, 1962 dan Mohd Sarim Hj. Mustajab, 'Gerakan Islah Islam di Tanah Melayu 1900-sehingga 1948', *Malaysia: Sejarah Dan Proses Pembangunan*, Terbitan Persatuan Sejarah Malaysia, Kuala Lumpur, 1979.

¹⁴ Rencana Pengarang, *Idaran Zaman*, Bil. 45, (26 Nov., 1925), h. 2-3; Bil. 49, (24 Dis., 1925), h. 2-3; (11 Sept., 1926), h. 3 dan (14 Jan., 1926), h.2.

¹⁵ Maulana Halim Sidiqi, 'Quran Undang-Undang Islam', *Idaran Zaman*, (2 Feb., 1928).

¹⁶ 'Perkhabaran Dalam Negeri', *Idaran Zaman*, Bil. 2, (14 Jan., 1928), h. 4; (21 Jan., 1926), h. 13 dan (17 Jun., 1926), h. 7. Juga mengenai perkhabaran negeri asing dilihat 'Perkhabaran negeri asing', *Idaran Zaman* (17 Jun., 1926), h. 6; (3 Jan., 1928) dan (2 Feb., 1928), h. 3.

¹⁷ *Idaran Zaman*, (16 Dis., 1926), h. 3.

¹⁸ *Malaya* Bil. 4, Th. 1, (Ogos., 1926), h. 6-9. Lihat juga Mohd Taib b. Osman., *Bahasa Rencana Pengarang Akhbar2 Melayu Hingga Ka-Tahun 1941*, Dewan Bahasa dan Pustaka, 1964, h. 80; William R. Roff., *Sejarah Surat2 Khabar Melayu*, Monograf No. 1, Saudara Sinaran Bhd, Pulau Pinang, 1967, h. 24 dan *Malaya*, Bil. 5, Th. 1, (Oct., 1926), h. 9.

¹⁹ Ayahnya Haji Abdul Hamid adalah berasal dari Negeri Solok, Minangkabau. Mengaji di Mekah pernah singgah di Singapura. Menjadi guru agama di Siak dan berkahwin dengan ibu Mohamed Younus yang tinggal di Permatang Siantar Sumatra. Ibunya berasal dari keluarga Datuk Kepala Suku Pesisir, Kampong Maal, Siak Seri Indera Pura. Ayahnya juga dikatakan pernah bekerja sebagai Kadi Kerajaan Tanjung Pura dari tahun 1306 A.H. hingga 1309 A.H. Kemudian dari Langkat kembali ke Tanjung Balai di pilih menjadi *Kadi Pengadilan Negeri* (Landraad) disamping menjadi guru agama. Beliau meninggal pada tahun 1315 A.H. Sila rihat *Malaya*, Bil. 4, Th. 1, (Ogos, 1926), h. 6. Rencana ini merupakan satu *tour de force* yang detail mengenai Mohamed Younus Abd. Hamid yang banyak membantu penulisan artikel ini.

Didorong oleh keinginan untuk mengembara, beliau meninggalkan Langkat sekali lagi, kali ini ke Batu Bahara dan selama lebih kurang dua tahun, beliau diterima bekerja sebagai kerani kepada *Jaksa Pengadilan Negeri*, Labuhan Ruku. Sewaktu berada di Batu Bahara ini, beliau telah menggunakan kesempatan waktu lapangnya, menjadi guru bantu (guru penolong) disebuah sekolah Melayu disana. Pada tahun 1908 Mohamed Younus menerima pula tawaran untuk menjadi kerani *Syarikat Ajen Kompeni Kapalapi Belanda* (K.P.M.) di Tanjung Balai, Asahan. Pengalaman di Asahan buat pertama kali mendedahkan beliau kepada kegiatan penulisan dan penerbitan suratkhbar. Jawatan kerani di *Syarikat Kapalapi Belanda* itu menambahkan lagi pengetahuannya dalam selok belok pentadbiran pejabat. Setelah bekerja hampir lebih kurang lapan tahun dengan syarikat tersebut pada tahun 1916 beliau memberi notis meninggalkan jawatan kerani besar yang dipegang waktu itu, untuk bersekutu dengan teman-temannya mendirikan sebuah syarikat bernama *Percetakan Setia Bahasa*.²⁰ Perletakan jawatan kerani besar yang mendatangkan pendapatan lumayan kepadanya untuk berkecimpung pula dalam *Syarikat Percetakan Setia Bahasa*, yang belum tentu maju mundurnya itu, jelas memperlihatkan minatnya sudah ditumpukan kearah bidang kewartawanan. Bersama-sama Muhamad Samin, seorang peguam di Pontianak, Mohamed Younus berjaya menerbitkan akhbar harian *Benih Merdeheka*, iaitu akhbar sulung keluaran *Percetakan Setia Bahasa*. Sebagai seorang wartawan yang gigih beliau akhirnya dilantik menjadi Ketua Pengarang *Benih Merdeheka*²¹ pada tahun 1919, menggantikan tempat Muhamad Samin yang waktu itu terpaksa kembali ke Pontianak untuk menguruskan perniagaannya.

Pada tahun 1919 apabila pengurusan *Benih Merdeheka* bertukar tangan, Mohamed Younus berhijrah sebentar ke Betawi.²² Disitu beliau ditawarkan pula jawatan Anggota Pengarang harian *Neraca* yang kemudiannya bertukar nama menjadi harian *Hindia Baru*. Harian ini turut sama dipimpin oleh Hj. Agus Salim²³ dan besar kemungkinan disinilah beliau mula merapatkan dirinya dengan kegiatan *Partai Sarekat Islam*. Persahabatan dengan Hj. Agus Salim membuka peluangnya untuk menjadi salah seorang utusan *Partai Sarekat Islam*. Setelah beberapa tahun di Betawi, pada tahun 1921 Mohamed Younus kembali ke Deli, kali ini beliau diberi kepercayaan oleh Chokroaminoto²⁴ untuk mengendalikan cawangan *Partai Sarekat Islam* disitu. Dengan bantuan beberapa orang sahabatnya beserta Tuan Wancik, seorang pegawai di pejabat Perbendaharaan Kerajaan Kedah, Mohamed Younus menerbitkan pula akhbar harian *Sinar Zaman* di Deli. Penasihat urusan *Sinar Zaman* waktu itu ialah Syeikh Mahmud Haitah sementara pengurus jualan Tuan Syed Taha al-Sagoff, kedua-duanya dari keturunan Arab Hadhramaut.²⁵

Tahap awal penerbitannya, *Sinar Zaman* menunjukkan kemampuan untuk berkembang maju. Bagaimanapun kemajuan ini berlaku seketika sahaja. Mohamed Younus dituduh mengepalai kumpulan menentang kerajaan Belanda. Beliau dibicarakan dan ditahan oleh Belanda selama satu tahun. Syed Taha Al-Sagoff tidak berdaya meneruskan penerbitan *Sinar Zaman* dan akhirnya harian itu terpaksa di berhentikan sementara waktu.

²⁰ *Ibid.* Syarikat ini dikatakan masih berfungsi pada tahun 1926.

²¹ *Ibid.*

²² Ketua Pengarang harian *Hindia Baru* masa ini ialah Muhammad Kanun.

²³ Mengenai tokoh ini lihat *Malaya*, Bil. 3, Th. 3, (Mei, 1931), h. 46. *passim*.

²⁴ *Malaya*, Bil. 4, Th. 1, (Ogos, 1926), h. 6-9. Pada masa ini Chokroaminoto masih menjadi Ahli Majlis Dewan Rakyat di Betawi. Beliau juga menjadi ketua Utusan Muslimin Java di Muktamar Islam Am di Mekah.

²⁵ Mengenai kegiatan keluarga Al-Sagoff di Johor dan Singapura sila lihat, Syed Mohsen Al-Sagoff., *The Alsagoff Family in Malaysia*, by Syed Mohsen Publisher, Singapore, 1963.

Fakta-fakta mengenai Mohamed Younus Abd. Hamid yang dilapur oleh egen perisik British yang beroperasi di Singapura memberi satu gambaran yang agak berlainan mengenai penahanan beliau. Laporan itu menyebut bahawa semasa mengendalikan cawangan *Sarekat Islam* di Deli Mohamad Younus telah dituduh melenyapkan yuran pertubuhan tersebut dan atas dasar itu beliau di penjarakan.²⁶ Perhatian rapi egen perisik British itu turut mempunyai motif tertentu. Pihak British menyaykhi Mohamed Younus sebagai seorang kominis yang bergerak dalam *Sarekat Islam* berdasarkan kepada persahabatan yang ikrab antara beliau dengan seorang tokoh kominis Indonesia yang beroperasi di Singapura iaitu Abdul Ghaffar. Pada bulan Februari, Mohamed Younus dikatakan telah menulis sepucuk surat kepada Abdul Ghaffar, dipusat kominis Singapura, mencadangkan dua nama akhbar iaitu *Fajar Timor* dan *Fajar Islam* sekiranya beliau bercita-cita untuk menerbitkan akhbar bahasa Melayu di Singapura.²⁷ Laporan dari egen perisik British itu nampaknya tidak menjelaskan dengan lebih lanjut lagi hal hubungan Mohamed Younus dan Abdul Ghaffar ini. Bagaimanapun halnya jika dilihat secara kasar, penglibatan Mohamed Younus Abdul Hamid dengan egen komunis itu, besar kemungkinan berlaku justeru kerana beliau dianggap seorang wartawan yang *popular* dan banyak pengalaman, yang sepatutnya dirujuk dalam hal penerbitan akhbar atau majalah.

Penahanan oleh Belanda di Deli tidak mematahkan hasratnya untuk bergiat semula dalam lapangan kewartawanan. Pada tahun 1922 Mohamed Younus Abdul Hamid kembali semula menerbitkan *Sinar Zaman* yang terpaksa di bekukan dahulu.²⁸ Sebagai langkah memajukan harian itu, *Sinaran Zaman* dipersatukan dengan akhbar *Utusan Rakyat* yang terbit di Langsir, Aceh. Tidak cukup setakat itu, kegigihannya dalam bidang kewartawanan ini diperlihatkan pada tahun 1923, apabila beliau dipilih menjadi anggota sidang pengarang *Warta Timur*. Bagitu juga tatkala pengurus *Warta Timur* menggabungkan akhbar itu dengan harian *Benih Merdeheka* pada tahun 1924, Mohamed Younus sekali lagi terpilih untuk menjadi Ketua Pengarang. Jawatan ini dipegang sehingga hujung bulan Jun 1924 apabila beliau mengambil keputusan untuk berhijrah ke Pulau Pinang bersama-sama teman karibnya Syed Taha al-Sagoff.²⁹ Keputusan untuk datang ke Pulau Pinang itu mungkin didorong oleh keinginan untuk meneruskan *modus operandi* dikawasan yang bebas dari kongkongan kerajaan Belanda, disamping adanya tarikan yang lain yang ditawarkan oleh pengurus percetakan di pulau tersebut.

Sebagai seorang wartawan *veteran* Mohamed Younus lebih mudah diterima bekerja oleh penerbit-penerbit akhbar dipulau mutiara itu. Umpamanya pada tahun 1926 beliau dipanggil oleh Syed Syeikh al-Hadi untuk membantu mengendalikan ruangan majalah *Al-Ikhwan*,³⁰ walaupun pada waktu yang sama beliau mempunyai tugas lain mengendalikan *Idaran Zaman*. Begitu juga pada tahun 1928 apabila akhbar *Saudara* diterbitkan, Mohamed Younus diberi kepercayaan menjadi pengarangnya yang pertama disamping Syed Syeikh al-Hadi sendiri dan Syed Alwi al-Hadi.³¹ Jelas bahawa kombinasi kedua-dua tenaga

²⁶ C.O.273/534, Marriot to Amery, 30 Jun, 1926; encl., MPBI. N.o39, May, 1926, item 265.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Pada tahun 1922 *Sinar Zaman* diubahnama kepada *Sinaran Zaman* walaupun pengarang dan penerbitan masih tokoh yang sama.

²⁹ Semasa di Pulau Pinang bersama-sama temannya En. Abdullah b. Mohd Said, Mohamed Younus melawat ke Setul (Siam) dan juga telah singgah di Kedah, tinggal selama satu bulan di sana di rumah En. Ahmad, Pegawai Darrah, Kuala Muda.

³⁰ Majallah ini diterbitkan oleh Syed Syeikh al-Hadi melalui percetakan The Jelutong Press, iaitu syarikat percetakan yang didirikan bersama dengan sahabat karibnya Haji Abu Bakar atau Bacik Melaka.

³¹ Menegenai tokoh-tokoh ini sila lihat William Roff., *The Origins of Malay Nationalism* University of Malaya Press, Kuala Lumpur, 1967, h. 62-63 dan 214. Juga lihat *Saudara*, Bil. 447., Th.1, (29 Sept., 1934) h. 8. Mohamed Younus kembali menjadi pengarang *Saudara* pada tahun 1934 apabila Syed Syeikh al-Hadi meninggal dunia.

muda dan tenaga tua itu telah berjaya menghasilkan *Saudara* iaitu akhbar mingguan yang begitu berpengaruh sekali di Pulau Pinang pada penghujung tahun-tahun 20an dan 30an. Disamping tugas pengarang akhbar, beliau juga menjalankan urusan *press-business* lain iaini mengendalikan sebuah kantor press dan egen cap yang aktif bernama *The Malay Press Agency* atau "Miyah" bertempat di 29 Bishop Street, Pulau Pinang.³² Sesuai dengan fungsinya sebagai egen berita, melalui syarikat ini juga berita-berita dari kawasan Siam, India, Tanah Melayu dan lain-lain disampaikan kepada syarikat berita di Indonesia.

Pengalamannya yang begitu luas dalam bidang kewartawanan dan penerbitan surat-khabar menjadikan beliau salah seorang wartawan yang penting pada deked itu disamping tokoh-tokoh wartawan Islah seperti Syed Syeikh al-Hadi, Syeikh Tahir Jalaluddin dan Hj. Abbas b. Mohd Taha. Kontek yang sering terjalin antara mereka mungkin di dorong oleh kesedaran Islah dan juga tentang pengalaman pahit yang mereka sendiri alami sewaktu berada di bawah pemerintahan penjajahan. Pun begitu sebagai seorang wartawan, pengalaman Mohamed Younus mengatasi ketiga-tiga orang tadi kerana disamping giat menerbit dan menjadi wartawan akhbar di Negeri-negeri Selat dan di Indonesia beliau juga turut terlibat secara langsung dalam pergolakan politik *Sarekat Islam* di negeri tersebut.

Beliau pernah mencatatkan bahawa pengalamannya semasa berkecimpung dengan *Sarekat Islam* banyak sekali mempengaruhi pandangannya terhadap agama Islam. Di-katakan bahawa semasa beliau di Deli haluannya mula beroleh kepada tujuan Islam. Mengenai hal ini beliau mengatakan:

"Bahawa yang sebaik-baik haluan itu wajiblah berasaskan kepada pelajaran agama kerana sesuatu kejayaan yang tidak berasas Islam itu adalah ibarat buih daripada air laut yang tiada boleh memberi guna kepada diri dan am bahkan bertambah banyak buih itu ialah kerana bertambah besar gelombangnya yang menimbulkan bahaya dan pecederaan bagi pelayaran bahteranya belaka."³³

Penyuaraan ini adalah satu manifestasi pergolakan yang berlaku pada dirinya sendiri dan perubahan haluan ini membawa banyak implikasi kepada diri Mohamed Younus pada tahun-tahun selepas itu.

Kegiatannya di Pulau Pinang sepanjang tahun 1925 sehingga 1937 menunjukkan pengabdianya kepada beberapa buah akhbar dan majalah yang terbit dipulau itu. Beliau terlibat dalam penerbitan beberapa buah majalah dan akhbar seperti *Idaran Zaman* (1925-28); *Al-Ikhwan* (1925-26); *Malaya* (1926-28); *Saudara* (1928-31) dan (1934); *Dewasa* (1931-32) dan *Persahabatan* (1936-37).³⁴ Kegigihannya dalam urusan percetakan dan penerbitan majalah dan akhbar ini mendedahkan beliau bukan saja kepada wartawan-wartawan 1920an malah lebih jauh lagi beliau bisa menyesuaikan dirinya dengan wartawan-wartawan muda 1930an seperti Othman Kalam, Onn b. Jaafar, Muhamad b. Dato Muda, Ahmad Ismail, Ariffin Ishak, Sulaiman Daud, Ahmad Noor b. Hj. Shukor, Abdul Rahim Kajai, Ishak Hj. Muhammad, Mohd. Eunus b. Abdullah serta ramai lagi yang lain. Penglibatannya dengan wartawan-wartawan yang bergiat dalam dua deked yang berbeda itu menambahkayakan pengalamannya dalam bidang kewartawanan.

³² *Malaya*, Bil. 6, Th. 1, (Oct., 1926), h. 26.

³³ 'Menjadi Surat Kenang-kenangan', *Malaya*, Bil. 4, Th. 1, (Ogos, 1926), h. 9.

³⁴ Untuk butiran selanjutnya mengenai akhbar dan majalah ini lihat Roff., *Bibliography*, h. 40-1. Juga lihat Muhammad b. Dato Muda, 'Tarikh Akhbar2 dan Majalah2 Melayu Keluaran Semenanjung Tanah Melayu' *Majalah Guru*, Bil. XV, Jil. 10, (1930), h. 361-408 dan Zainal Abidin b. Ahmad, 'Malay Journalism in Malaya', *JMBRAS*, Vol. XIX, Pt. II, Oct, 1941, h. 296-8.

Diantara beberapa buah majalah yang pernah diterbitkan Mohamed Younus dikatakan lebih berjaya dengan penerbitan majalah *Malaya*.³⁵ Terbit pada bulan Mei 1926 *Malaya* merupakan sebuah bulanan yang bergambar. Besar kemungkinan ilham ini diperolehinya semasa bertugas sebagai pengarang *Al-Ikhwan* (1926), bersama-sama Syed Syekh al-Hadi. Walaupun majalah ini tidak dapat berjalan lancar sekitar tahun 1928 dan 1929, akan tetapi sehingga tamat penerbitannya pada tahun 1931, beliau telah berjaya menghasilkan sebanyak 22 naskah kesemuanya. Mengikuti pengarangnya, *Malaya* diterbitkan dengan tujuan:

".....supaya majalah ini dapat menjadi suatu pembacaan di tengah kita Melayu hingga di dalam desa dan kampung yang sebahagian besar bangsa kita itu belum mengetahui membaca tulisan romanise itu.... mudah-mudahan akan dapatlah ia kiranya menjadi pembacaan umum ditengah-tengah bangsa kita Melayu untuk kesenangan dan pemandangan yang boleh membawa kebahagiaan bagi pengetahuan dan perasaan lahir dan batin adanya"³⁶

Sebagai sebuah majalah, *Malaya* menjadi sumber bacaan penting yang terbit didalam bahasa Melayu. Beberapa orang pengarang ternama seperti Buyong Adil,³⁷ Harun Aminurrashid, Za'ba,³⁸ Abdullah b. Saad masing-masing menghantar rencana dan karangan mereka kedalam majallah ini. Untuk menganikaragaman majalah tersebut laporan berita dari luar negeri dimuatkan dalam ruangan "Pengetahuan Umum" manakala bahagian berita dari Asia Barat dan negeri Arab dimasukkan kedalam bahagian "Dunia Islam". Sementara itu hal-hal yang bersangkutan dengan berita dalam negeri dimasukkan kedalam ruangan yang dikenali sebagai "Dunia Melayu" dan "Pandangan Umum".³⁹ Keindahan penyusunan majalah ini menjadikan ia terpilih sebagai sumber bacaan tambahan di sekolah-sekolah Melayu waktu itu.

Sebagaimana juga dengan akhbar dan majalah Melayu yang terbit pada deked itu, ruangan *Malaya* turut diisi dengan iklan-iklan yang beraneka rupa. Pada umumnya iklan yang diketengahkan terdiri dari iklan-iklan barangan seperti Winchester Flashlight, edaran Tiang Lee & Co. Beach Street, Penang; Wonderful Oil Malim Maharaja Slim Village, Perak Brima Writing Pad keluaran The British Malaya Co. Bishop Street; "White Ant" Woodlife sejenis ubat serangga; Minyak Mina Selamat, Keluaran Straits Trading Co, Acheen Street, Penang beserta banyak lagi yang lain.⁴⁰ Selain dari itu iklan syarikat perniagaan turut sama menghiasi majalah ini. Antara iklan yang lazim memenuhi ruangan iklan *Malaya* ialah iklan S.A. Kekik Private Dispensary, Alor Star; Bahnan & Co., 45 Jalan Si Si, Muar dan Kampong Gelam Hotel, no. 93, Arab Street, Singapore.⁴¹ Lazimnya iklan barangan dan syarikat-syarikat perniagaan ini terbit pada ruangan yang tetap dan kalau berbeda halaman pun, itu merupakan variasi sahaja. Kemunculan iklan-iklan ini membuktikan

³⁵ Semasa menjadi pengarang *Malaya* beliau sempat juga mengepalai sidang pengarang suratkhbar *Pelita Andalus* yang terbit di Medan, Deli.

³⁶ Lihat *Malaya*, Bil. 1, Th. 1, (Mei, 1926), h. 2-3.

³⁷ Buyong Adil, 'Dari Hal Membaca', *Malaya* Bil. 8, (Ogos, 1927), h. 4. dan Bil. 9, (Sept., 1927), h. 8.

³⁸ Abdullah Hussain dan Khalid Hussain, *Pendita Za'ba Dalam Kenangan*, Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur, 1974. Antara rencana Za'ba yang terbit melalui *Malaya* ialah rencana mengenai ilmu mengarang. *Malaya*, Bil. 2, (Feb., 1927), h. 15-20; Bil. 3, (ac, 1927), h. 19-22 dan Bil. 4, (April, 1927), h. 18-22.

³⁹ 'Pengetahuan Umum', *Malaya*, Bil. 2, (Jun, 1926), h. 13-15; Bil. 5 (Dis., 1927), h. 19-21; 'Dunia Islam', *Malaya*, Bil. 3, (Julai, 1926), h. 5; Bil. 6, (Oct., 1926), h. 2-8; 'Dunia Melayu', *Malaya*, Bil. 6, (Sept., 1926), h. 8; Bil. 7, (Nov., 1926), h. 12. *passim*.

⁴⁰ *Malaya* Bil. 6, Th. 1, (Oct., 1926), h. 26; Bil. 8, Th. 1, (Dis., 1926), h. 26.

⁴¹ *Malaya*, Bil. 3, Th. 2, (Mac., 1927), h. 5.

bahawa majalah ini turut memainkan peranannya dalam bidang ekonomi. Pulau Pinang yang menjadi kotaraya perdagangan import eksport sudah tentu menjadikan akhbar dan majalah sebagai media penyampai berita yang penting.

Sepanjang penerbitannya *Malaya* melalui perjalanan yang tidak begitu tenteram. Beberapa keluaran majalah ini terpaksa dihentikan sekitar tahun 1928 dan 1929. Keadaan ini dapat dirasakan melalui rencana-rencana yang khusus disiarkan oleh Mohamed Younus samada rencana dalam ruangan "Kepala Rencana" ataupun "Warta Pengurus dan Pengarang".⁴² Kepincangan keluaran *Malaya* pada tahun-tahun yang disebut itu dikatakan berpunca dari *zaman meleset* atau *musim kemarau* yang telah menimpa keatas negara-negara di dunia. Zaman meleset yang melanda Tanah Melayu sejak akhir 1929 hingga 1933 membawa kepada merosotnya perusahaan getah dan juga aktiviti-aktiviti ekonomi yang lain. Tempias kemerosotan ini juga nampaknya membasahi perjalanan *Malaya*. Memandang kepada kekurangan modal serta kos perbelanjaan yang tinggi untuk membeli kertas sejak tahun 1929, maka dengan rasa hiba dan tanpa segan silu *Malaya* merakamkan penderitaannya seperti berikut:

"Jika kita ambil perhitungan lebih daripada seribu ringgit wang perkiraan *Malaya*, yang tersangkut ditangan tuan-tuan egen dan tuan-tuan langganan kita yang setiawan yang masih kita kirimi *Malaya* ini Insha'alah akan melumpuhkan kedermawanannya bagi menghidupi *Malaya* sebanyak pembayaran yang tertentu baginya itu, mudah-mudahan dengan jalan demikian *Malaya* masih boleh hidup dengan suburnya dengan bertambah bagus dan sempurna kandungannya Insha'alah."⁴³

Jelas bahawa pemberhentian *Malaya* pada bulan Mei, 1931 itu disebabkan juga oleh keenganan tuan-tuan egen dan langganannya yang mungkir dan tidak menjelaskan hutang piutang mereka kepada *Malaya*. Ibarat orang yang sudah jatuh di timpa tangga, Mohamed Younus akhirnya terpaksa mengaku kalah dan menamatkan penerbitan *Malaya*.

Walaupun gagal dalam percubaan yang pertama ini, minatnya dalam bidang karang mengarang terus dimanifestasikan apabila lahirnya majalah-majalah *Dewasa* (1931-32) dan *Persahabatan* (1936-37) disekitar tahun 1930an.⁴⁴ Kegigihan Mohamed Younus Abd. Hamid dalam bidang penerbitan dan kewartawanan sejak tahun 1916 sehingga 1937 itu menjadikan beliau seorang intelek Melayu dan wartawan yang terkemuka pada tahap awal abad kedua puluh. Walaupun penanya tidak sesinis dan setajam Haji Abdul Rahim Kajai⁴⁵ mahupun Ishak Hj. Muhammad, namun pengabdianannya dalam dunia kewartawanan itu menjadikan beliau seorang tokoh wartawan yang tidak mudah dilupakan.

⁴²"Warta Pengurus dan Pengarang', *Malaya*, (Julai, 1928), h. 22; Penerbit *Malaya*, *Malaya Terbit Kembali Malaya* Bil. 1. (Mac., 1931), h. 2-3 dan 'Kepala Rencana', *Malaya* Bil. 2, (April, 1931), h. 4.

⁴³"Warta Pengurus dan Pengarang', *Malaya*, (Jun, 1948), h. 22.

⁴⁴Jelas bahawa usia kedua-dua buah majallah *Dewasa* dan *Persahabatan* adalah terlalu singkat jika dibandingkan dengan *Malaya*

⁴⁵Mengenai tokoh ini lihat Ramli Leman Soemowidagdo, 'Haji Abdul Rahim Kajai: Bapa Wartawan Melayu', *Dewan Sastera*, April, 1972. Juga lihat Ali b. Hj. Ahmad, 'Ringkasan Riwayat Hidup Abdul Rahim Kajai, Ketua Pengarang Malai Sinbun Sha', *Dewan Bahasa*, Jil. III, Bil. 4, (1959), h. 161-70 dan Ismail Hussein, 'Abdul Rahim Kajai', *Dewan Bahasa*, Jil. III, Nil. 12. (1959), h. 585-97. Untuk butiran tentang Ishak Haji Muhamad sila lihat Abdul Latif Abu Bakar, *Ishak Haji Mohamad: Penulis dan Ahli Politik Sehingga 1948* Penerbitan Universiti Malaya, Kuala Lumpur, 1977.